

"ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח:"
(ויקרא ו,ג)

מתוך העבודות הרבות שהיו הכוהנים עושים בבית המקדש, שני תפקידים היו מוטלים על הכהן הגדול בעצמו. התפקיד האחד היה ביצוע כל עבודות השחיטה וההקרבה ביום הכיפורים. ביום הקדוש והמיוחד הזה היה הכהן הגדול מבצע את העבודות שבימים רגילים היו מוטלות על הכוהנים הפשוטים. התפקיד השני היה תרומת הדשן, כפי שמתואר בתחילת הפרשה: "צו את אהרון ואת בניו (מכאן לומדים שמצווה זו הייתה מוטלת רק על הכוהנים הגדולים, שהרי אהרון ובניו היו הכוהנים הגדולים) לאמור: זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו. ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור". קרבן העולה היה גשורף והולך בראש המזבח במשך כל הלילה. בבוקר ביו"כ בא הכהן הגדול, כשהוא לבוש בבגדים מיוחדים, אוסף ומרים את שאריות השרפה מהלילה שעבר ומניח אותם לצד המזבח. אחר כך היה הכהן הגדול מחליף את בגדיו ולוקח את הדשן שהוא הסיר מעל המזבח אל מחוץ למחנה בני ישראל. תרומת הדשן, קרי – הפעולה של הרמת הגחלים של שארית השרפה מעל המזבח והעברתם אל מחוץ למזבח היא מצווה מן התורה המוטלת על הכהן הגדול בלבד ואין לכהן הדיוט רשות לבצע אותה. מה כל כך מיוחד במצווה זו?

מיני

על השראה, תפילה וקיצורי דרך

"ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה':"
(ויקרא ט,ו)

אחת התופעות המעניינות ביותר של השכל האנושי היא ההשראה. שני אנשים נבונים באותה מידה ובעלי ידע דומה יכולים לשבת ולנסות למצוא פתרון לבעיה מסוימת ואז במוחו של אחד מהם צץ רעיון שלא הופיע אצל חברו וגם הוא עצמו לא חשב עליו קודם. מאין הופיע הרעיון הזה? לפעמים תלמיד בישיבה יכול לומר "חידוש" בסוגיה בגמרא, שראש הישיבה לא חשב עליו. ברור שה"חידוש" הזה אינו תוצאה בלבדית של חכמה או יכולת שכלית בלבד. יש כאן משהו נוסף. נראה לי שיצירתיות ורעיונות חדשים ומקוריים הם אחד ההוכחות החזקות לקיומו של מישהו מעל ומעבר לנו, ממנו אנו מקבלים את ההשראה והיצירתיות הללו.

השראה יכולה לבוא באופנים שונים. אחד מהם הוא כשאנו מקבלים מה' כוח ואומץ להתגבר על הבעיות שלנו. התפילה היא אחד האמצעים המאפשרים לנו להיפתח לסוג כזה של השראה. אם יודעים להתייחס אליה נכון, התפילה משחררת אצלנו חסימות פנימיות ומאפשרת לנו להיות פתוחים ונכונים לקבל חיזוקים רוחניים ממקור עליון.

בפרשת "שמיני" אנו קוראים על הקורבנות המיוחדים שהקריב אהרון הכהן לאחר סיום חנוכת המשכן, כדי שהשראת השכינה תחול על המשכן. משה מוסר לאהרון הדרכה מדוקדקת אילו קורבנות עליו להקריב ומה בדיוק עליו לעשות כדי ששכינת ה' תשרה במשכן שהם בנו. מדוע היה צורך בקורבנות הללו בשביל השראת שכינה? האם הקדושה והקשר עם ה' לא יכולים לחול במשכן רק בזכות יופיו והדרו של המשכן בלבד, ללא הקורבנות?

התשובה שהתורה נותנת היא שלילית. כדי לזכות להשראת שכינה, לא די לבנות משכן יפה ומהודר, כמו שכדי לזכות להשראה של התחזקות רוחנית הבאה עם הרגשת קרבת ה', לא די בבית כנסת יפה ומהודר. צריך גם להתפלל. אי אפשר "לכפות" על הקב"ה את השראת שכינתו אצלנו ע"י פעולות ומעשים טכניים. לפי אורח המחשבה הפגאני, ע"י פעולות מסוימות בלבד אפשר להכריח את האלים לתת לנו דברים שאנו מבקשים. אין זה כך ביהדות. ה' רוצה את הלב שלנו. איננו יכולים לקחת מה' בכוח שום דבר. אנו יכולים להביא את עצמנו למצב רוחני ומוסרי כזה שבו נהיה ראויים לקבל מה' את כל הטוב שהוא רוצה לתת לנו, ואת זה אנו עושים דרך עבודת הקורבנות כשבית המקדש קיים, ובימינו ע"י התפילה. המבנה היפה יכול לעזור לעבודת הלב, להגביר את רגשי הקודש ולעורר את הלב לתפילה בכוונה, אולם המבנה אינו יכול למלא את מקומה של התפילה. התפילה, הפניה האנושית האישית השקטה אל ריבוננו של עולם, היא היוצרת את ההכנה הנפשית לקבלת השראה. כדי לזכות לאושר הגדול של קרבת ה', אין צורך לחפש במקומות רחוקים או להמציא דרכים חדשות. "ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו – וירא אליכם כבוד ה'". משה מדריך את אחיו הכהן הגדול אילו קורבנות עליו להקריב והתורה מדריכה כל אחד מאתנו איך עלינו לגשת לתפילה כדי לזכות להשראה, שכבוד ה' יראה אלינו.

ארבעה קורבנות הקריב אהרון, והם יכולים ללמד אותנו על הגישה הנכונה לתפילה: קרבן חטאת, קרבן עולה, קרבן מנחה וקרבן שלמים. קרבן החטאת מייצג את התחושה הבסיסית שיש לאדם העומד מול ה', תחושה שהוא אינו ראוי לכך. כל אחד יודע שעם קצת יותר מאמץ הוא יכול להיות יותר טוב. ובכל זאת, למרות שהוא לא הכי טוב שהוא יכול להיות, עדיין הוא רשאי לעמוד ולדבר עם ה'. קרבן

עולה, הנשרף כולו על המזבח, מבטא את התודעה שלנו שמקור הכוח שלנו הוא מחוץ לנו. ע"י קרבן העולה אנו יודעים ומודיעים שה' הוא הנותן לנו כוח. קרבן המנחה הוא סמל לראיה שלנו את כל צדדי המציאות. אנו חייבים להיות כנים לגמרי עם עצמנו ועם מוגבלויותינו, לדעת שאנו תלויים בה' בכל דבר שאנו עושים ולקבל על עצמנו ליישם את ההבנות החדשות שלנו בכל שטחי החיים. אם עברנו את כל השלבים האלו, אנו ראויים לאכול מקרבן השלמים, המבטא את הקירבה שלנו אל ה' ואת השותפות שלנו איתו בשכלול העולם.

תפילה היא בעיקרה פעולה אישית. הקבוצה נחוצה כדי להגביר את התחושה הפנימית האישית, אולם היא אינה יכולה ליצור את החוויה. התפילה, כמו רעיון יצירתי, מגיע אל הפרט ולא אל קבוצה. ההשראה בתפילה היא כמו השראה בתחומים אחרים. ישנם כמה אמצעים והכנות שצריך לנקוט בשביל שהתפילה תהיה טובה. צריך להגיע אל התפילה במצב מנטלי מתאים. אתה צריך לחוש שישנו מקור כוח בעולם, מחוץ לך, והוא יתן לך תחושה מנחמת של חיזוק ועידוד אם תתפלל אליו בכל לבבך ובכל נפשך. המדען יודע שאם הוא יעבוד מספיק קשה על הבעיה, הוא יקבל השראה. כך גם בתפילה.

אלה המתפללים מדי יום אינם עושים זאת כי הם חייבים. הם עושים זאת כי הם מרוויחים הרבה מכך. התפילה ממלאת את חייה בעצמה רוחנית. כתוצאה מהתפילה, הם חשים שישנה תקווה, ישנה הבטחה ושהחיים, למרות הכל, יכולים להיות טובים. התפילה היא עבורם מקור של התחדשות והם אינם מתפללים רק בגלל שזה מה שצריך לעשות. הם מרגישים שהתפילה נותנת להם כוח. לא תמיד הם זוכים להשראה בתפילה, אולם הם יודעים שהיא שם ושהם יכולים לזכות בה. ר' יהודה הלוי אומר שכמו שאדם זקוק לשלוש ארוחות ביום כדי לקיים את גופו, כך הוא זקוק לשלוש תפילות ביום כדי לקיים את נפשו. ההשראה נמצאת כאן בשבילנו. אנחנו רק צריכים ללמוד איך לזכות בה.

שמה של הפרשה מתייחס ליום שבו הסתיימו ההכנות לחנוכת המשכן. הכנות אלו נמשכו שבעה ימים וביום השמיני נערך בשמחה רבה טקס חנוכת המשכן. חתן השמחה היה, כמובן, אהרון הכהן, שהחל למלא את תפקידו ככהן גדול, תפקיד שניתן לו ולזרעו אחריו. זה היה אמור להיות היום השמח ביותר בחייו של אהרון,

אולם למרבה הצער הוא איבד באותו היום שניים מארבעת בניו, נדב ואביהו. כך כתוב בפרשה: "ויקחו בני אהרון נדב ואביהו איש מחתתו ויתנו בהן אש זרה אשר לא ציוה אותם. ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'". מהי האש הזרה שבגללה מתו שני בני אהרון? הנצי"ב (ר' נפתלי צבי יהודה ברלין) בפרושו לתורה מסביר שנדב ואביהו ניסו להשיג חוויות רוחניות בדרך לא נכונה. הם לא היו אנשים רעים. הם היו אנשים טובים והכוונה שלהם הייתה טובה. הם רצו להתקרב לה', אולם הם חשבו שהם יכולים לעשות זאת בדרך משלהם. זוהי האש הזרה שהם הקריבו. האש מבטאת את ההתלהטות ואת הרצון הבווער לחוש השראה אלוקית וקרבת ה'. האש הזו אסור לה להיות זרה. היא צריכה להיות על פי הדרכתה של תורה. הם התעלמו מההוראה המפורשת של משה רבנו, "ויאמר משה זה הדבר אשר ציוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'". כדי שכבוד ה' יראה אליהם, הם צריכים לעשות **בדיוק** את מה שה' מצווה. הם חשבו שהם יכולים לעשות קיצור דרך בתהליך ההתעלות הרוחנית וההתקרבות לה'. הם לא רצו את המחויבות והאחריות של העולם המעשי. הם רצו רק לאהוב את ה' ולשכוח מכל השאר.

ודאי שה' רוצה שנעבוד אותו בהתלהבות, אולם לא כל האמצעים כשרים כדי ללבות את ההתלהבות הזאת. אסור לעשות זאת ע"י אמצעים פסולים כמו סמים, פריצות מינית או התנהגויות אחרות המהוות עבירה על חוקי התורה. אי אפשר לעשות מצווה ע"י עבירה. זוהי אש זרה והיא יכולה להרוג. אין קיצורי דרך באהבה, גם לא באהבת ה'.

ישנה משמעות לעובדה שחנוכת המזבח התקיימה דווקא ביום השמיני. העולם נברא בשבעה ימים. המספר שבע מציין את ימי הבריאה והוא מתייחס לעולם המעשי, הקונקרטי. המספר שמונה כבר נוגע לעולם המטה-פיסי, למה שמעבר לעולם המוחש הגשמי. ההכנות לחנוכת המשכן נמשכו שבעה ימים. ביום השמיני נכנס לתמונה המימד העל-טבעי של המציאות. ביום השמיני התרחשה במשכן השראת שכינה. שבע שייך לבריאה עצמה. שמונה מתייחס להופעת הבורא בבריאה. הנס של השראת השכינה, ההתערבות הגלויה של הבורא בבריאה יכלה להתרחש רק על גבי ההכנות האנושיות המעשיות שנמשכו שבעה ימים. כדי לזכות להופעה עליונה של הבורא בעולם הבריאה המעשי, צריך קודם כל להתנהג נכון בעולם המעשי.

אין קיצורי דרך. אי אפשר להתקרב לבורא ע"י התעלמות מהחוקים המוסריים של הבריאה. אי אפשר לזכות לתענוג חיי העולם הבא ע"י התנתקות מהעולם הזה.

לנדב ואביהו היתה טעות יסודית. הם חשבו שכדי להיות רוחניים צריך **להתרומם מעל** העולם הגשמי. האמת היא שכדי לחוות חיים רוחניים מה שצריך לעשות הוא **לדומם את** העולם הגשמי. הם נמנעו מלקחת על עצמם את המחויבות האישית הפשוטה של אדם החי בחברה אנושית כי הם חשבו שכך הם יהיו פנויים להיות מחויבים לגמרי לה'. הם לא ידעו שהמחויבות לה' מחייבת מחויבות אנושית פשוטה של אדם לחברו. נדב ואביהו לא רצו להתחתן כי הם חשבו שזה ימנע מהם להקדיש את עצמם לאהבת ה'. גם היום יש תפיסות כאלו, כאילו אהבת אדם לרעהו, אהבת איש לאשתו או אהבת הורה את בנו, באים במקום אהבת ה'. זו טעות. זהו ה' שמצווה אותנו לקיים יחסי אנוש תקינים, להתחתן ולהוליד ילדים. זהו ה' שמצווה אותנו לאהוב איש את רעהו, את בן-זוגו ואת ילדיו. על פי היהדות, אהבת האדם מכינה ומכשירה אותנו לאהבת ה'. מי שאינו יכול לאהוב את אשתו לעולם לא יוכל לאהוב את ה'. מי שאינו יכול ליצור ולקיים יחסי אנוש תקינים וקירבה רוחנית עם אשתו המוחשית והקונקרטית, איך יוכל להגיע לקרבה רוחנית עם ישות טרנסנדנטית, עם ה', שהוא מעל ומעבר לעולם?

נדב ואביהו חשבו שהם יכולים להגיע לחוויות רוחניות ע"י בריחה מסדר החיים הרגיל. זה דומה לנזירים המנתקים עצמם מהחברה האנושית, מתבודדים במקומות מרוחקים ומנסים להשיג בדרך זו התעלות רוחנית. אין זו דרך היהדות. התורה מדריכה אותנו שהדרך לקרבת ה' עוברת דרך אורח חיים מוסרי במסגרת אנושית בריאה ונורמלית. לחיות חיים ישרים ומוסריים עם בני אדם אחרים היא משימה קשה לא פחות מאשר לחיות במנוח מבודד. מי שמצליח לעמוד במשימה הזאת זוכה לחוויה רוחנית אותנטית של קרבת ה' אמיתית. נדב ואביהו הקריבו אש זרה. המילה "אש" יכולה להיות ראשי התיבות של המלים "אמת" ו"שלום". חיי חברה תקינים, המבוססים על אמת ושלום, הם הדרך של היהדות להבעיר את אש אהבת ה'.

המשכן נחנך ביום השמיני, לאחר שבעת ימי הכנה, לומר לנו שמגיעים לחיים רוחניים ע"י תיקון ושיפור החיים המעשיים. אמנם החלק העליון של הבית הוא יפה יותר מהחלק התחתון שלו, אולם הוא בנוי על גביו ואינו יכול לעמוד בלעדיו. כדי להגיע להתעלות רוחנית ולחוויות רוחניות אין צורך להרוס את החיים הפשוטים. אין צורך בבריחה מהחברה, אין צורך בעינויים וסיגופים, אין צורך להשתכר, אין צורך בסמים מעוררי-הזיות, מעוררי-חושים או משכחי-חושים למיניהם. צריך רק לחיות חיים יהודיים בריאים על פי חוקי התורה, צריך לקיים את המצוות שבין אדם לחברו ואת המצוות שבין אדם למקום. צריך לחיות חיים יהודיים תקינים, שלמים ובריאים, כי חיים כאלה הם מטבעם מלאים חוויות רוחניות. יהודי יכול להגיע במהלך החיים הרגיל שלו להתעלות רוחנית לפחות שלש פעמים בכל יום, שחרית מנחה וערבית. כל מה שאנו צריכים לעשות הוא לפתוח את הלב אל ה', לדעת שאנו בעצם לא ראוים לדבר אל ה' והתפילה היא כולה חסד של ה' מתוך אהבתו אלינו; לזכור שמקור הכוח שלנו הוא מחוץ לנו ושכל הכוחות והיכולות שלנו הם רק מה'; להתבונן בכל צדדי החיים שלנו ולראות איך ההצלחה שלנו בכל התחומים תלויה בחסדי ה'. אז נזכה לתפילה מרוממת, לחוויה רוחנית ולהשראה אמיתית ממקור עליון.

תזריע

ברית על-טבעית

”אשה כי תזריע

וילדה זכר... ביום

השמיני ימול

בשר ערלתו:”

(ויקרא יב, ב-ג)

בפירושו על הפסוק שבכותרת מביא רש"י את דבריו של ר' שמלאי: "כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה, חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה, חיה ועוף". כדי להבין את דבריו של ר' שמלאי צריך לשוב ולקרוא את מה שכתוב בסוף הפרשה הקודמת, פרשת שמות, שם נותנת לנו התורה את סימני הטהרה של בעלי החיים השונים - הבהמות, החיות, הדגים והעופות. פרשת שמות מסתיימת במלים, "זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ולכל נפש השורצת על הארץ, להבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל". מיד לאחר מכן נפתחת פרשת תזריע עם ההלכות הנוגעות לטומאה וטהרה של בני אדם. באופן פשוט ניתן להבין את דבריו של ר' שמלאי שכמו שבסיפור הבריאה בספר בראשית קודם כל מופיעים כל יתר בעלי החיים והאדם הוא היצור האחרון שנברא, כך גם כאן - קודם מופיעות ההלכות הנוגעות לטומאה וטהרה של בעלי החיים האחרים ורק אחר כך ההלכות הנוגעות לטומאה וטהרה של בני אדם. אולם אם נתבונן בדברים נראה מיד שבכלל לא מדובר באותו מובן של המושגים טומאה וטהרה. כשהתורה מדברת על בעלי חיים טהורים וטמאים הכוונה היא אם

מותר או אסור לנו לאוכלם, ואילו כשהתורה מדברת על טהרה וטומאה של בני אדם המשמעות היא לגמרי אחרת - אם מותר או אסור לאותו אדם להיכנס למקום קדוש. המלים - טמא וטהור - הם אותם מלים לגבי בעלי חיים ובני אדם אולם המשמעות היא שונה לגמרי. מדוע, אם כן, קשר ר' שמלאי בין הלכות טהרת האדם לעניין בעלי החיים המותרים והאסורים לאכילה? ומה הקשר הרעיוני בין כל זה למעשה בראשית? ובכלל, איזו חשיבות עקרונית-חינוכית-רעיונית יש לדרשה הזו של ר' שמלאי, שרש"י בחר לפתוח דווקא בה את פירושו לפרשתנו?

המפתח להבנת העומק הנפלא שיש בדברי ר' שמלאי נמצא בהמשך הדברים במדרש, משם לקח רש"י את הדברים. רבותינו במדרש מסבירים מדוע האדם נברא אחרון. כשמגיע אלינו אורח חשוב לסעודה - מסבירים לנו חז"ל - אנו דואגים להכין את כל צרכי הסעודה עוד לפני בואו. רק אחרי שהכל מוכן, האורח החשוב מובא אל הדיבול בו נערכת הסעודה. כך הכין הבורא את כל העולם ואז יצר את האדם, כשכל מה שהוא צריך כבר מוכן עבורו. לפי ההסבר הזה האדם נברא אחרון משום שהוא הבריה החשובה והמכובדת ביותר ביקום (אגב, לפי אותו הגיון האשה חשובה ונכבדת יותר מהאיש, שהרי היא נבראה אחריו). סיבה אחרת שמביאים חז"ל לכך שהאדם נברא אחרון היא כדי שאם הוא יפול לגאווה על מעמדו וחשיבותו, אפשר יהיה להזכיר לו שאפילו בריה שפלה כמו היתוש היה כאן בעולם עוד לפניו, ולכן אל לו להתגאות יותר מדי. הסבר נוסף שרבותינו מביאים הוא שהאדם נברא אחרון כדי שהוא לא יוכל לומר שהוא ברא את העולם.

ההסבר הראשון מציג את גדולתו וחשיבותו של האדם ואילו שני ההסברים האחרונים מדגישים את מוגבלותו ופחיתותו. חז"ל אומרים עוד שאדם הראשון נברא ביום ששי אחר הצהרים, סמוך מאד לכניסת השבת, כדי שמיד עם הגיעו אל העולם הוא יקיים מצוות שבת.

מכל ההסברים הללו יחדיו עולה תמונה שלמה על מקומו של האדם במערכת עולם הטבע. האדם הוא נזר הבריאה, הוא היצור היחידי שנברא במעלה עליונה מיוחדת המציבה אותו בעמדה נפרדת ועדיפה מכל שאר הפריטים ביקום. יש לו צלם אלוקים. במידה מסוימת הוא דומה לבורא משום שהוא לא רק נתון בתוך עולם

הטבע אלא הוא גם יכול לשלוט על הטבע, לעצב אותו ולהשתמש בו כרצונו. מצד שני האדם חייב לדעת שהעמדה העדיפה הזו לא ניתנה לו כדי שהוא ישתמש בה באופן שרירותי ומופקר. יש לו אחריות כלפי המציאות. הוא יכול וצריך להתנהג כמו אורח חשוב ומכובד בהיכל עולמו של הקב"ה וליהנות מכל השפע הרב המצוי בו. אולם אם הוא מסתחרר מכל אותו שפע ושוכח את תפקידו, אם הוא בוחר לחיות כמו חיה או בהמה, הדואגת רק לסיפוק צרכיה הפיזיולוגיים המיידיים ואין לה שום שאיפה להתעלות רוחנית, אז נכון וראוי להשוות אותו ליתוש.

בכל רגע ובכל שעה, כל אדם יכול להיות במעמד של אורח נכבד שכל העולם נברא רק כדי לשמשו, ובאותו זמן הוא יכול להיות במעמד נמוך יותר מאשר יתוש. למי יהיה האדם דומה מבחינת הגדלות המוסרית שלו - זה תלוי רק בו. האדם הושם בעולם כדי למלא תפקיד. ה' ברא עולם כמעט מושלם ותפקידו של האדם הוא לעמול להשלים את העולם יחד עם ה'. זהו תפקיד שרק הוא יכול למלא ולשם כך ניתנו בו הנשמה הגדולה שלו, היכולות והכשרונות הרבים והגדולים שלו. אם הוא שוכח את המטרה לשמה הוא נברא ומשתמש בכל הכשרונות שלו ובכל השפע הגשמי של העולם רק כדי לספק את הרצונות הביולוגיים שלו - איזה הבדל משמעותי-עקרוני יש בינו לבין היתוש? אולם אם הוא ממלא את תפקידו ומשתמש בכל הכלים המנטליים שהוא קיבל מבורא העולם למטרה שאליה הם נועדו - לעשות מצוות ומעשים טובים ובכך לשפר ולהשלים את העולם, אז הוא תופש את מקומו האמיתי כנזר הבריאה וראוי להחשב כאורח יקר ומכובד בעולמו של הקב"ה. פיזית, האדם נתון בתוך עולם הטבע ומהווה חלק ממנו, אולם רוחנית הוא אינו סגור בתוכו והוא יכול להשתמש בעולם הטבע לעילוי הרוחני. האדם יכול במעלה עליונה מאד, כמעט כמו המלאכים, והוא גם יכול להיות במעלה נמוכה מאד, יותר נמוכה משל בהמה. המלאכים והבהמות קבועים במקומם ואין להם יכולת לשנות את מעמדם הרוחני-מוסרי, פשוט כי אין להם בחירה חופשית. גם המלאכים וגם כל יתר בעלי החיים מלבד האדם עושים בהכרח את רצון ה', כל אחד לפי מעלתו. הם אינם יכולים לעשות עברות, אך הם גם אינם יכולים לעשות מצוות. המעלה הרוחנית שלהם היא קבועה. המלאכים נמצאים בראש הסולם ובעלי החיים נמצאים בתחתיתו. האדם אינו עומד במקום קבוע. האדם הוא יצור נייד מבחינה מוסרית. הוא כל הזמן עולה

וירד בסולם על פי השימוש שהוא עושה בבחירה החופשית שלו, אם לעשות מצווה או עברה. כל חייו של האדם הם תנועה מתמדת על ציר התנועה בין המלאכים ובין היתוש.

לכן אנו מברכים את ההורים בברית המילה שיזכו לגדל את בנם "לתורה, חופה ומעשים טובים". ברית המילה נערכת ביום השמיני ללידה. מדוע ביום השמיני דווקא? מכיוון שאנו חיים בשבעה מימדים. עשה מימדים מרחביים: מעלה, מטה, צפון, דרום, מזרח ומערב, והמימד הרוחני. שהרי החיים האנושיים אינם רק ביולוגיים-פיזיים אלא יש לנו גם תכונות נפשיות-רוחניות כמו אהבה, מסירות, אכפתיות, נאמנות, רחמים. תכונות אלו אינן תופסות מקום במרחב אולם אנו יודעים שהן חשובות לא פחות מהדברים המרחביים החומריים. תכונות אלו נמצאות בנו באופן גלמי וראשוני, ועלינו לפתח אותם. יש לנו אחריות כלפי עצמנו לגלות ולפתח את התכונות האישיות הללו הנמצאות אצלנו במצב גלמי וראשוני ולהוציא אותן מן הכוח אל הפועל. כמו שיש לאדם אחריות לקדש את המקום שבו הוא חי וכמו שיש לאדם אחריות לקדש את הזמן שבו הוא חי, כך יש לו גם אחריות לקדש את עצמו, את אישיותו. כשאדם נולד, הוא בא לעולם במקום מסוים, בזמן מסוים ולמשפחה מסוימת והוא צריך להוסיף שם קדושה. זהו תפקידו. בכך הוא מצדיק את בריאתו ויצירתו. היחסים שלו עם בני האדם שמסביבו צריכים להיות טובים וישרים. הוא צריך למלא בנאמנות את תפקידו למדינה בה הוא חי, להוסיף בה קדושה, לראות שהיא אינה מקפחת את החלשים בחברה אלא דואגת להם.

ששת ימי החול נועדו לקדש את המרחב הפיזי, החומרי, החברתי. ביום השבת אנו מקדשים את הזמן. אנו מפתחים את הרוחניות. אנו מתנתקים מהעולם הטכנולוגי, מכבים את המכשירים האלקטרוניים המקשרים בינינו ובין כל העולם החיצוני ויוצרים קשר חי ומשמעותי עם עצמנו, עם נפשנו ועם הרוחניות שלנו. אנו מתרכזים בלימוד תורה ובתפילה ולומדים ע"י כך על העולם הפנימי שלנו. בשבת אנו מפתחים את מה שקשור לעולם הרוחני שלנו. אנו זקוקים ליכולות הרוחניות שלנו – היכולת שלנו להקשיב לאדם אחר, לאהוב אותו, להבין את רגשותיו - כדי לשפר את היחסים שלנו, כדי לייצב ולחזק אותם. דרך העיסוק בתורה אנו לומדים הרבה ומחדדים את ההבנות שלנו על עצמנו ועל העולם. אנו נעשים מודעים

יותר לספקטרום האישיותי הייחודי שלנו ואנו נעשים מסוגלים להקשיב לצלילים העדינים העולים מתוך נשמתנו. אחרי שבמשך עשה ימים היינו עסוקים בשידור וקליטה של מידע טכני רעשני בינינו ובין העולם שמסביבנו, אנו מקדישים יום אחד לתקשורת פנימית, עדינה ושקטה. אנו מגלים את העולם הפנימי שלנו. אדם היודע שישנה משמעות לחיים, אדם היודע שהוא אינו רק יצור פיזי אלא גם יצור רוחני, חי ומתנהג לגמרי אחרת מאדם שאינו יודע זאת. ביום השביעי בכל שבוע אנו מתרכזים בפיתוח קדושת המימד השביעי, הרוחני, שלנו ועל העולם.

המספר שמונה מייצג את המימד הטרנסנדנטי של הקיום שלנו. חיים שיש בהם הרמוניה של גוף ונפש הם חיים של קדושה. ברית המילה נעשית ביום השמיני מכיוון שצריך לעבור שבוע שלם, ובתוכו שבת אחת, שבה קידשנו את החומר ואת הרוח, את המקום ואת הזמן. במחזוריות שלמה של שבוע שלם חוונו את האחדות שבין הגוף והרוח וחשנו איך הם משפיעים זה על זה. היום השמיני שייך כבר להופעה של העולם הבא בעולם הזה, לפגישה של העל-טבעי עם הטבעי. לכן ביום הזה התינוק מוכן לקבל את ברכת ה'. אנו מברכים את ההורים שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים. חיים של תורה הם חיים שיש בהם ערכים רוחניים. אנו מברכים את הילוד שהחיים שלו יהיו מלאים באהבה, חמלה, חיבה ומסירות. לא בכל התרבויות ולא אצל כל העמים שמים דגש על הערכים הללו. עבורנו הם חשובים. לעמוד מתחת החופה משמעו לדעת לקדש את החיים הגופניים, לקדש את המקום, להקים ולקיים בית מלא קדושה וברכת ה'. אנו מברכים אותו שבבית שהוא יקים יבואו לידי סיפוקם לא רק הצרכים הגופניים של בני המשפחה אלא גם הצרכים הרוחניים שלהם, שערכי התורה הם שיעמדו בבסיס הבית. חיים של מעשים טובים הם חיים שבהם האדם דואג לא רק לעצמו, אלא גם אכפת לו מטובתה ושלמותה של החברה בה הוא חי. הוא רוצה לחיות בקהילה מתוקנת, במדינה מתוקנת והוא מוכן להתאמץ בשביל זה. הוא יתן צדקה, יתנדב ויעשה חסד בגופו למי שזקוק לכך. אם מישהו יצטרך עזרה, הוא יהיה שם בשבילו. הברית נערכת ביום השמיני מכיוון שהיום השמיני מייצג את האיחוד של הגוף והרוח ואת התלות ההדדית ביניהם. התורה, החופה והמעשים הטובים זקוקים זה לזה והם יכולים להתקיים בשלמות רק בצרוף שלושתם.

אנו יודעים שלכל אדם ישנם כשרונות מולדים שעליו לפתח. במהלך החיים שלנו אנו מוציאים את הכשרונות המיוחדים שלנו מן הכוח אל הפועל. אם לא נתאמץ לפתח את הכשרונות שלנו, הם לא ימומשו ולא תהיה בהם שום תועלת. רק מי שמוכן להשקיע בפיתוח כשרונותיו יוכל להנות מהם. כשאשה נכנסת להריון, יש לה היכולת להביא חיים לעולם, אולם זוהי רק יכולת שעדיין טעונה מימוש. אם היא רוצה תינוק בריא, בכל משך ההריון היא צריכה להקפיד על תזונה ועל הרגלי חיים נכונים. עליה להימנע מעישון, שתיה וכדו'. ואז, אחרי תשעה חודשים, רואים את פרי המאמץ שלה ובעזרת ה' נולד תינוק בריא. מה שהיה בכוח יוצא אל הפועל. התהליך הזה הוא סימן לכל החיים, מכיוון שאם ההורים רוצים שהילד יגדל בצורה טובה ויהיה בריא בגופו ובנפשו עליהם למלא את צרכיו הפיזיולוגיים ולספק לו את הסביבה התרבותית והרוחנית הנכונה. אם הם רוצים שהוא יגדל להיות אדם מוסרי וישר עליהם לחנך ולהרגיל אותו לכך. הם חייבים ללמד אותו איך לפתח ולשלב את החיים הפיזיים והרוחניים שלו.

זוהי כוונת ר' שמלאי על ההבדל בין האדם ליתר בעלי החיים. חייהם והתנהגותם של בעלי החיים מבוססים על אינסטינקטים. האדם יכול לפתח את עצמו באופן מודע, הוא יכול לשלב את החיים הפיזיים והרוחניים שלו באופן נכון. הוא יכול לחיות חיים של תורה, מצוות ומעשים טובים, לקדש את עצמו, את המרחב ואת הזמן ולהביא ברכה לעצמו ולעולם כולו.

צורע

להפוך נגע לעונג

”נגע צרעת כי

תהיה באדם

והובא אל הכהן:

(ויקרא י"ג, ט)

פרשת "מצורע" מתארת בפנינו את סוגיו השונים של נגע הצרעת ודרכי הטיפול בהם. יש לדעת שהצרעת עליה מדברת התורה אינה אותה מחלה שאנו מכנים היום בשם זה. הצרעת של ימינו היא מחלת עור, הנגרמת ע"י חיידקים ומטופלת ע"י רופא. בתורה מדובר על מחלה אחרת, אשר מופיעה אמנם כהתפשטות זיהומית על העור, אולם זהו רק הביטוי החיצוני שלה, בעוד עיקר המחלה הוא רוחני. חז"ל מגלים לנו שה"חיידקים" הגורמים לצרעת הם רוחניים. אלה הם "חיידקי" דיבור לשון הרע. זוהי גם הסיבה שהגורם המאבחן אותה אינו רופא אלא הסמכות הרוחנית, הכהן.

למעשה, הכהן לא היה מטפל ישירות במחלה. הוא לא היה רושם שום תרופה. תפקידו היה לתת את הדיאגנוזה, להודיע לאדם שיש לו צרעת. המצורע כבר היה יודע בעצמו מהו הטיפול ומהי התרופה למחלתו. התרופה שחולה הצרעת היה צריך לקחת היתה עוברת אמנם דרך הפה, אולם להבדיל מהתרופות שאנו מכירים היום היא היתה עוברת דרך הפה מבפנים החוצה. במלים אחרות, חולה הצרעת היה יודע שעליו להיזהר יותר בטהרת המלים שהוא מוציא מפיו. הדיבור המקולקל מצביע על בעיה רוחנית-מוסרית. הצרעת באה לאותת על הליקוי הרוחני הזה כדי שהאדם

שנכשל בקלקול הדיבור יוכל להיות מודע לחולשתו ולתקן אותה. בימינו הנגע הזה אינו קיים, דווקא בגלל שהרמה הרוחנית שלנו אינה גבוהה מספיק ואין לנו בית מקדש ועבודת כוהנים. במובן זה דומה נגע הצרעת לתחושת הכאב, שהיא אמנם אינה נעימה, אך היא עוזרת לאדם לשמור על עצמו, להיזהר ממצבי סכנה ולטפל בליקויים בגופו. מצבו הרוחני של העולם היום, כשאין בית מקדש, מקביל למצבו הגופני של אדם חולה כל-כך עד שהמערכת הביולוגית המפעילה אצלו את תחושת הכאב חדלה מלפעול. בתחום הטכנולוגיה ישנם חיישנים רגישים, המתאימים רק למערכות עדינות ורגישות מאד והם אינם יעילים במערכות מסורבלות וגסות.

הרבה אנשים חושבים שלדבר לשון הרע פירושו לשקר, לומר על אדם אחר דבר גנאי שאינו נכון, אולם זוהי אינה ההגדרה הנכונה של לשון הרע. לדבר לשון הרע הוא לומר את האמת בזמן הלא נכון, במקום הלא נכון או לאדם הלא נכון. למשל, לגלות שאדם מסוים בקהילה ריצה בעבר עונש מאסר בעוון פשע, או שמישהי שהתה תקופה מסוימת בבית חולים לחולי נפש - זהו לשון הרע, למרות שהעובדות הן נכונות, משום שהדבר פוגע באותם אנשים ללא שום תועלת. אם ישנה תועלת לשומע מסיפור הדברים, אז מותר ולפעמים אפילו צריך לומר אותם. למשל, אם מישהו מתכוון לקבל לעבודה את האסיר המשוחרר או אם מישהו עסוק בשידוך של אותה בחורה. במקרים כאלה יש מקום ליידע את האנשים הרלוונטיים בעובדות הללו וגם אז יש לעשות זאת בדיסקרטיות המירבית, אולם אם אין סיבה מיוחדת לספר את הדברים האלה, אסור לומר אותם.

אי אפשר לדבר לשון הרע ולהסתתר מאחורי הטענה שהדברים הם אמיתיים. אם הדברים הם שקריים זה חמור עוד יותר. זה כבר נקרא "להוציא שם רע". גם לומר דברי גנאי אמיתיים שלא לצורך הם חטא. כל אחד מאתנו יכול לחשוב על כמה עובדות אמיתיות בנוגע לעצמו שהוא שמח שלא כולם יודעים אותם...

מדוע חטא לשון הרע חמור כל-כך? התשובה טמונה בהבנת התפקיד שיש לדיבור בחברה האנושית. כוח הדיבור הוא ההופך אנשים נפרדים לזוג ולמשפחה. זהו גם הכוח המחזיק את הקהילה. ע"י הדיבור אנו מביעים ומשתפים את זולתנו ברצונות, במאוויים, בפחדים ובחלומות שלנו. הדיבור מאפשר לנו לשתף בני אדם אחרים בעולם הפנימי שלנו ובכך גואל אותנו ולפחות מקל מעלינו את הבדידות הקיומית

שלנו. ע"י הדיבור אנו מתוודעים אל האחר, לומדים להכיר ולאהוב אותו. הדיבור מאפשר לנו לבנות מערכות יחסים של אמון ובטחון. כל זה מתרחש כאשר אנו משתמשים בכוח הדיבור באופן כשר, למטרה שאליה הוא נועד. הדיבור נועד לקרב בני אדם זה לזה. כאשר משתמשים בדיבור למטרה ההפוכה, להפריד בין אדם ולהרחיק אותם זה מזה, זהו לשון הרע. זהו שימוש בכוח האנושי החזק והמשמעותי ביותר למטרה ההפוכה לתכלית המקורית שלו. האדם המדבר לשון הרע משתמש במכשיר שנועד לחזק את החברה האנושית כדי לפורר אותה. לכן התורה מתייחסת לחטא הזה בחומרה רבה כל כך.

השורש הסיבתי של מחלת הצרעת הוא מוסרי-פנימי והביטוי שלה הוא חזותי-חיצוני. המחלה מופיעה ככתמים זיהומיים המתפשטים על העור ועל השיער. רבותינו אומרים שזוהי מידה כנגד מידה לחטא לשון הרע, שבגללה אותו אדם לקה במחלה. הוא גילה ופירסם דברים שהיו צריכים להיות כמוסים ונסתרים, והצרעת מבטאת ומופיעה כלפי חוץ את הקלקול הפנימי המוסרי שלו. הידיעה האינטימית אודות חוסר השלמות המוסרית האישית שלו נעשית נחלת הכלל. הלכתית, המצורע הוא טמא. משמעות הדבר למעשה הוא שהמצורע אינו יכול להמשיך לחיות בביתו. הוא עוקר ממקומו בתוך הקהילה ועובר לגור מחוץ למחנה. מובן שאין הוא יכול להשתתף באירועים חברתיים או בטקסים דתיים יחד עם חבריו ובני משפחתו והוא מנוע מלהיכנס אל המשכן או אל בית המקדש. גם זוהי מידה כנגד מידה. הוא פגע במרקם החברתי של הקהילה ולכן עליו להיות מנודה מהחברה לתקופה מסוימת, עד שיעשה תשובה על חטאו ואז הוא יחלים ממחלתו וישוב אל חיק הקהילה כגורם חיובי ומועיל.

מה גורם לאנשים לדבר לשון הרע? מה גורם לאדם לרצות להשתמש בלשונו כדי לפגוע באדם אחר? השורש הפסיכולוגי של ההתנהגות הזו היא רגשי נחיתות. האדם לא מעריך מספיק את עצמו, הוא מרגיש שהוא פחות טוב מאנשים אחרים והוא חושב שאם הוא יפגע בערכם של אנשים אחרים, בכך הוא יעלה את ערכו העצמי. הגישה הזו גורמת לו להסתכל על האנשים שמסביבו ועל העולם בכלל בעין רעה. הוא כל הזמן מנסה למצוא פגמים במה שהוא רואה, כדי להצדיק ולמתן את הפגמים שהוא חש בעצמו. אינטואיטיבית, תת-הכרתית, הוא משווה את עצמו לאנשים אחרים והוא מרגיש שהוא חייב למצוא בהם פגמים כדי לשמור על ערכו

שלו בעיני עצמו. כך שהדיבור המקולקל הוא תוצאה הסתכלות לא בריאה של עצמו ושל המציאות. המילה "מצורע" עצמה מבטאת את הרעיון הזה. "מצורע" נשמע כמו "מצוי רע". כל המצוי, כל המציאות, הוא רע. המצורע היה רוצה לחיות בעולם אחר לגמרי. הוא היה רוצה להיות אדם אחר לגמרי. הוא אינו יכול לקבל את המציאות כמו שהיא. הוא חייב שיהיה משהו שאפשר להאשים אותו בכל הדברים הרעים.

רגש נחיתות נובע מרגישות-יתר כלפי עצמו. ודאי, כל אדם קרוב אצל עצמו, אולם צריך לשמור על המידה ולא להגזים. התעסקות מוגזמת בעצמו היא הקרקע עליה מתפתחים רגשי הנחיתות. אם הוא היה עסוק פחות בעצמו ויותר באחרים, אם הוא היה קצת פחות רגיש לצרכי עצמו וקצת יותר רגיש לצרכי זולתו - הוא לא היה מפתח רגשי נחיתות. ההתמרמרות שלו מהנקודות החלשות באישיות שלו רק הסבה לו צער גדול יותר. אפשר להדגים את זה ע"י המבנה הביולוגי של העור. העור שלנו מורכב מכמה שכבות, כשהשכבה החיצונית היא מתה. אם השכבה החיצונית היתה חיה, היינו חיים בכאב מתמיד. לא היינו מסוגלים לגעת בשום דבר, לאחוז או להרים משהו ואפילו לחבק או לנשק משהו. כל מגע שלנו עם גוף אחר היה גורם ייסורי תופת. כדי לקיים מגע עם העולם החיצון אנו צריכים שהשכבה החיצונית של העור שלנו תהיה מתה, חסרת תחושה. כדי להיות חלק מהחיים בעולם הזה אנו חייבים לשמור על מידה מסוימת של ריחוק. העקרון הזה נכון לא רק במובן הפיזי אלא גם במובן הנפשי. אם לא נשמור על ריחוק מסוים נהיה תמיד בכאב, פיזי או נפשי. השכבות התחתונות של העור הן רקמה חיה. גם זה לגמרי חיוני. אנו חייבים שתהיה לנו מידה מסוימת של רגישות לעצמנו ולבעיות שלנו, אולם אנו גם צריכים גם לשמור מרחק מסוים בין עצמנו ובין הבעיות שלנו. ממש כמו שהשכבה המתה של העור שלנו מאפשרת לנו את הקשר החי עם הסביבה הפיזית המוחשית, כך צריכה להיות מידה מסוימת של כהות חושים מנטלית שתאפשר לנו את האינטגרציה הפנימית ואת הקשר החי והבריאה עם כל חלקי האישיות שלנו. אדם שאינו יודע לשמור על מרחק מסוים מהבעיות שלו עלול להיות שקוע ברגישות-יתר ובביקורת עצמית, שיבואו אחר-כך לידי ביטוי גם בביקורת חיצונית ובלשון הרע כלפי אנשים אחרים.

אף אחד אינו מושלם. לכל אדם ישנם פגמים וחסרונות. גם העולם עדיין אינו מושלם וגם הוא מלא פגמים וחסרונות. השאלה היא אם אנו שוקעים בתהליך של ביקורת עצמית הרסנית שבה אנו שולחים חיצונית רעל של מחשבות רעות ודיבורים רעים כלפי עצמנו וכלפי סביבתנו, או שאנו לוקחים בחשבון את החסרונות שלנו יחד עם היתרונות שלנו, מסתכלים בעין טובה אל המציאות, מנסים לעשות תשובה ולהשלים ככל האפשר את חסרונותינו ובד בבד מנסים יחד עם האנשים שסביבנו לבנות קהילה בריאה וחזקה כדי לתקן את המציאות ולהשלים אותה הכי טוב שאנו יכולים. האדם הבריאה והחברה הבריאה אינם מתעלמים מהחולשות ומהליקויים שלהם, אך הם משתמשים בנקודות החזקות שלהם גם כדי להשלים ולתקן את הנקודות החלשות. המפתח הוא להתמקד בטוב, לא להסתכל כל-כך על הרע ולא לדבר עליו כל-כך הרבה, אלא לעסוק בטוב, לדבר עליו ולפתח אותו.

התורה מתארת לנו שלושה מיני צרעת: צרעת האדם, צרעת הבגד וצרעת הבית. חז"ל מסבירים שגם אצל אדם שהיה נגוע בעוון לשון הרע, הצרעת לא היתה פוגעת מיד בגופו. הצרעת היתה מופיעה על קירות ביתו. הוא היה מבחין בכתמים בהירים שהלכו והתפשטו על קירות הבית. אם הוא היה עושה תשובה, הצרעת היתה נעלמת. אם לא, היתה הצרעת מופיעה בבגדיו. ורק אם גם אז הוא עדיין לא היה שב מדרכו הרעה, הוא היה לוקה בגופו.

בפסוקים המתארים את צרעת הבגד כתוב שאם הכהן היה מאבחן את הכתמים שהופיעו על הבגד כצרעת, היו מבודדים את הבגד למשך שבעה ימים. אחרי שבעה ימים היה הכהן בודק את הבגד בשנית. אם הכתמים הוסיפו להתפשט, היה הכהן מצווה לשרוף את הבגד. אם הכתמים לא התפשטו אך גם לא נעלמו ולא שינו את צבעם, היה הכהן מצווה לכבס את הבגד ולשמור אותו בבידוד למשך שבוע נוסף ואז הוא היה בודק אותו פעם נוספת. וכך כתוב בתורה: "וראה הכהן אחרי הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו... טמא הוא". פשוט המלים "לא הפך את עינו" הוא שהכתם בבגד, המצביע על מציאות נגע הצרעת, לא שינה את צבעו (למילה "עין" יש בעברית גם משמעות של "צבע"). "נגע" זו מחלה. אם משנים את המיקום של האות ע' במילה "נגע" מקבלים את המילה "ענג", שמשמעו תענוג. ע"י משחק המלים הזה בלשון הקודש, רומזת לנו התורה שנגע יכול להפוך לעונג. כל נגע הוא עונג בפוטנציה. מרווחי הזמנים בין הבדיקות החוזרות של הכהן נועדו

חרי מות

לאפשר לאדם שהצרעת פגעה בבגדו להפוך את הקלקול לתיקון, את הנגע לעונג. הוא היה יכול וצריך לשמוח על ההזדמנות שניתנה לו לחשבון נפש ולהשתמש בצרעת כמנוף לתיקון העולם הפנימי שלו. הוא יכל להפוך את ייסורי הביקורת העצמית וההסתכלות השלילית על המציאות לקבלה של עצמו, לתיקון ההסתכלות על המציאות ולתיקון הדיבור. אם הוא לא עשה כן, אם הוא לא השכיל להפוך את הנגע לעונג, אם לא הפך הנגע את עינו - "טמא הוא". סימן שהאדם הזה עדיין לא הפנים את המסור ולא עבר את התהליך המנטלי של התיקון המוסרי שהצרעת באה לעורר אותו אליו.

בעולם המודרני אנו נתקלים בהרבה אתגרים, הרבה נגעים. זוהי האחריות שלנו להפוך אותם לחוויות חיוביות. גם הכאב הבלתי-נסבל יכול להפוך לאתגר מלא חדות יצירה, אם רק נדע לנצל את ההזדמנות.

פסח ויום הכיפורים- שתי טהרות

**"כי ביום הזה יכפר
עליכם לטהר אתכם
מכל חטאותיכם**

תטהרו:
(ויקרא ט"ז, ל)

רבותינו סידרו את חלוקת פרשות התורה לאורך השנה באופן כזה שפרשת "אחרי מות" נקראת תמיד בסמוך לחג הפסח. הסידור הזה נראה מוזר מכיוון שעיקר עניינה של פרשתנו הוא דווקא יום הכיפורים. זהו אותו היום הגדול והקדוש, היום היחיד בשנה שבו הכהן הגדול היה נכנס אל בית קודש הקודשים, המקום הקדוש ביותר בעולם ומתפלל שם תפילה מיוחדת הנאמרת פעם בשנה בשביל על ישראל והעולם כולו. מהו הקשר בין חג הפסח ובין יום הכיפורים? אם נסתכל על החברה היהודית בימינו אנו, נוכל למצוא מכנה משותף מעניין בין שני המועדים הללו. אלה הם שני החגים שהכי הרבה יהודים מכבדים ונוטלים בהם חלק. גם יהודים שבד"כ אינם באים להתפלל בבית כנסת, אינם מציינים את כל חגי ישראל ואף אינם נזהרים בשמירת כל המצוות שהם מחוייבים בהם, נראה שרבים מהם זוכרים ומשתדלים לקיים את שני החגים האלה - פסח ויום כיפור. חז"ל כבר אמרו ש"כל דבר צריך מזל, אפילו ספר תורה שבהיכל". כנראה שגם בין כל חגי ישראל יש חגים כאלה שיש להם יותר מזל.

ישנם כמה נקודות משותפות נוספות בין שני החגים האלה. גם לפני פסח ישנה שבת מיוחדת,

"שבת הגדול" וגם לפני יום כיפור יש שבת מיוחדת, "שבת שובה". בשתי השבתות האלה נוהגים הרבנים לשאת דרשות מיוחדות אודות ההיבטים השונים של החגים הללו. ביום כיפור וב"סדר" של פסח יש נוהגים ללבוש את ה"קיטל", הלבוש החגיגי המיוחד. גם לערב פסח וגם לערב יום כיפור יש מעמד הלכתי מיוחד, מעבר להיותם היום שלפני החג, ובהלכה ישנה התייחסות לדברים המותרים והאסורים באותם ימים. איסור אכילת חמץ מתחיל למעשה מחצות היום של ערב פסח, מכיוון שמאותה שעה ועד השקיעה זהו הזמן של הקרבת קרבן הפסח בזמן שבית המקדש קיים. בערב יום כיפור ישנה סעודה מיוחדת שאנו אוכלים לפני תחילת הצום. תפילת "כל נדרי", המסמנת את תחילת תפילות יום הכיפורים, חייבת להיות נאמרת בערב יום כיפור לפני השקיעה, מכיוון שצריך להתיר את הנדרים לפני יום כיפור עצמו. מצד שני, ישנם כמה הבדלים חשובים בין יום הכיפורים ופסח. ביום הכיפורים אנו מצווים להימנע מאכילה ושתיה ולענות את נפשותינו ובפסח אנו מצווים דווקא לאכול מצה, מרור וחרוסת ולשתות ארבע כוסות יין. מדוע, אם כן, סידרו רבותינו את קריאת הפרשיות כך שפרשת "אחרי מות" תהיה סמוכה לחג הפסח?

נראה לי שהתשובה לשאלה זו מצויה בפסוק מתוך הפרשה, המתייחס אל יום הכיפורים: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו". על סמך דברי הפסוק הזה אומר ר' עקיבא: "אשריכם, ישראל! לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם. אביכם שבשמים הוא מטהר אתכם, שנאמר (בספר יחזקאל): 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם'". הפסוק מהפרשה מזכיר שתי טהרות: "לטהר אתכם מכל חטאותיכם" ו"לפני ה' תטהרו". גם בפסוק המובא מיחזקאל מוזכרת שתי טהרות, וגם ר' עקיבא מתייחס לטהרה כפולה, "לפני מי אתם מיטהרים" ו"מי מטהר אתכם". הכפילויות האלו רומזות לשני סוגים של טומאה וטהרה. בזמן שבית המקדש קיים, אם יהודי טהור היה נוגע בגוף מת של עכבר, חולדה וכדומה, הוא היה נטמא טומאה קלה. משמעות הדבר היתה שהוא לא יכל לעלות להר הבית עד אחרי שהוא טבל במקווה טהרה ובסופו של אותו היום הוא היה חוזר ונטהר. לעומת זאת, אם יהודי היה נוגע בגוף של אדם מת, או אפילו רק נכנס לבית שנמצאה בו באותה שעה גופת מת, הוא היה נטמא בטומאה חמורה יותר. כדי להיטהר מטומאה זו - המכונה בהלכה "טומאת מת" - הוא היה צריך להמתין שבעה ימים שלמים ושבוים השלישי וביום השביעי יזו עליו מי אפר פרה אדומה.

חשוב להדגיש, שהיות האדם טמא אין משמעות הדבר ליקוי מוסרי כלשהו. למעשה, אדם יכל להיטמא גם מעשיית מצווה. מי שמטפל בקבורת מת עושה מצווה גדולה, והוא נטמא ע"י כך. הכהן הגדול, למשל, היה מתאמן הרבה ומצפה הרבה ליום הכיפורים. ובכל זאת, אם בדרכו לעבודת יום הכיפורים בבית המקדש, אחרי כל הציפייה וההכנות הרבות, הוא היה רואה מת המוטל על הארץ ואין מי שיקבור אותו, מחובתו היה לטפל בעצמו בקבורת המת, למרות שמשמעות הדבר הוא שבכך הוא נטמא ונפסל מלעבוד באותה שנה את עבודת יום הכיפורים בבית המקדש. האם הוא עשה משהו רע? ודאי שלא. הוא עשה בדיוק מה שהוא היה צריך לעשות. אם, כדי שיוכל לעבוד את עבודת הקודש, הוא מתעלם מהגופה וממשיך בדרכו - עבירה היא בידו. בכך שהוא נטמא למת וטיפל בקבורתו הוא עשה את הדבר הנכון.

טומאה אינה מורה על שום ליקוי מוסרי, אולם היא מורה על ליקוי רוחני. אצל האדם הטמא נפגמה שמחת החיים ויכולת היצירה שלו. מצב הרוח שלו אינו שלם, הוא קצת מדוכא בתוכיותו. במצב כזה, כשחודות החיים והיצירתיות שלו פגומים, הוא אינו יכול למלא בשלמות את תפקידו כשותף של ה' בשכלול העולם. כדי שנוכל לפעול יחד עם ה' במלאכת השלמת העולם עלינו להיות מלאי שמחה, יוזמה ורצון לפעול. לכן, כדי שאדם יהיה רשאי לבוא לבית המקדש ולהשתתף בעבודת הקודש הוא חייב להיות טהור. אדם טהור הוא מלא שמחה וחיוניות, הוא פעיל ויצירתי והוא יכול למלא בשלמות את תפקידו האוניברסאלי כשותף של ה' בהשלמת מעשה בראשית, שזהו עיקר ייעודו של יהודי בעולם הזה.

זוהי גם הסיבה שחכמינו ציוו עלינו ליטול ידיים בקומנו משנתנו בבוקר. בזמן השינה המערכות הביולוגיות שלנו אמנם ממשיכות לפעול, אולם כל התפקוד היצירתי שלנו מושק. במובן מסוים אנחנו קצת מתים, מכיוון שאיננו פעילים ואיננו יצירתיים. לכן, כשאנו עוברים ממצב זה למצב החי והפעיל שלנו, עלינו להיטהר כמה שיותר מהר מהרושם של טומאת מת שדבק בנו. חז"ל מכנים את הרושם הזה "רוח רעה", מעין שאריות רוחניות של המצב הירוד שהיינו שרויים בו בזמן השינה. כדי לנוער מעלינו את השאריות הללו איננו חייבים לטבול את כל גופנו במקווה, אנו רק צריכים ליטול את ידינו שלש פעמים לסירוגין, כפי שהורגנו חכמים. כך אנו מסלקים מעל נפשנו את הרושם השלילי של המעטת החיים שבושינה ויכולים להתחיל יום חדש ברוח טהורה מלאה יוזמה, יצירה ושמחת חיים.

במהלך החיים הרגיל, לעתים קורה לנו שאנו מאבדים את הטהרה הפנימית שלנו ואת היכולת שלנו להשפיע על החיים בגלל סיבות ונסיבות חיצוניות ולעתים זה קורה לנו בגלל סיבות פנימיות, הקשורות לעולם האינטרה-פסיכי שלנו. אפשר לשמוע אנשים שאומרים שאין טעם לנסות ואין טעם להשתדל ולהתאמץ כי ממילא הכל אבוד ולא יעזור כלום. הם איבדו את העוז הפנימי שלהם ושקעו בייאוש. כזה היה, למעשה, מצבם של היהודים במצרים. הם היו מיואשים ולא מצאו בקרבם רוח להמשיך ולנסות, להמשיך ולהלחם. צריך מיד לדייק ולומר שזה היה מצבם של הגברים. למזלנו, הנשים מעולם לא נפלו ברוחם ולא איבדו תקווה. חז"ל אומרים ש"בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים". לולא העצמה הפנימית של הנשים בעם ישראל, לא היינו מחזיקים מעמד בייסורים הקשים של שעבוד מצרים. המצב היה באמת קשה. הקשיים היו כמעט בלתי נסבלים. השוטרים המצרים היו מטביעים את התינוקות שלנו ביאור ומשקיעים אותם בטיט של בנייני הפירמידות. הגברים איבדו כל טעם להמשיך להוליד, להמשיך לקוות, להמשיך לחיות. הנשים הם אלה שעודדו את בעליהם והמריצו אותם להמשיך לחיות, להמשיך להתפלל לה' ולהמשיך להוליד ילדים. הן אלה שהזכירו לנו שאנו לא לבד, שאנו בניו אהוביו של ה', שיש לנו תפקיד נצחי בעולם ושאו ודאי ניגאל ממצרים. עלינו רק להחזיק מעמד עד שה' יחליט שהגיע זמן הגאולה ויגאל אותנו ממצרים. נכון, איננו יכולים לעזור לעצמנו במצב הזה, אולם עלינו לקוות ולחכות לישועת ה'.

זוהי, למעשה ההבחנה בין טהרת יום הכיפורים וטהרת חג הפסח. יום הכיפורים הוא חג שבו אנו נכנסים בעצמנו למקווה. זהו חג הגאולה האישית. אנו יודעים שההצלה שלנו תלויה רק בנו. איננו צריכים לחכות לשום מאורע חיצוני שיחולל את גאולתנו. כל אדם צריך לעשות חשבון נפש, להתבונן בעצמו, לראות את הדברים הטובים שיש בו ולשאוב מהם כוח ולזהות את הנקודות החלשות שיש בו ולקבל על עצמו לנסות לתקן אותם. הגאולה שלי, הטהרה שלי, שמחת החיים שלי ויכולת היצירה שלי - תלויים רק בי. אני בעצמי נכנס למקווה טהרה ומיטהר. בחג הפסח מתרחש משהו שונה. פסח הוא קודם כל חג הגאולה הכללית, גאולת עם ישראל. יכולנו לצאת ממצרים רק כאשר ה' הוציא אותנו משם. יש דברים שאיננו יכולים לעשות בעצמנו בשביל עצמנו, אלא אנו זקוקים למישהו מבחוץ שיושיע יד ויעזור. בכל דור

ודור קמים עלינו שונאי ישראל חדשים ורוצים לכלותנו והם גם היו מצליחים זאת, כיח הם חזקים מאתנו ואיננו יכולים לעמוד מולם ורק הקב"ה מצילנו מידם. בפסח אנו זקוקים לה' שיזרוק עלינו מים טהורים ורק אז ניטהר. זוהי הסיבה שבפסח אנו יושבים יחד עם כל המשפחה בליל הסדר וסועדים יחדיו. בכך אנו אומרים זה לזה: "אני לא יכול לעשות את זה בלעדיך, אני לא יכול להיות טהור לגמרי בלעדיך, אני לא יכול לחיות חיים שלמים בלעדיך. אני צריך אותך בשביל לחיות ולמלא את התפקיד שלי בעולם". יום הכיפורים דומה לטהרה מטומאה קלה, שמספיק לטבול במקווה כדי להיטהר ממנה ואתה יכול לעשות זאת בעצמך. פסח דומה לטהרה מטומאת מת, שאתה זקוק למישהו אחר שיבוא ויזה עלך את המים המטהרים.

חכמינו הצמידו את קריאת פרשת "אחרי מות" לחג הפסח כדי לומר לנו שהטהרה החיצונית והטהרה הפנימית קשורות זו לזו. אינך יכול להפריד בין האיומים החיצוניים והאיומים הפנימיים על הקיום שלנו. אנו יכולים לחיות ברווחה כלכלית ובבטחון חיצוני ובאותו זמן כל העולם הפנימי שלנו שטוף ברעיונות זרים ובהלכי רוח שלא מתאימים לנו ושנוגדים את הטבע הרוחני היהודי שלנו. התוצאה של מצב כזה היא שאיננו יכולים להוציא לפועל את הכשרון המיוחד שלנו כיהודים, אני נעשים זרים לעצמנו, מתנכרים לזהותנו, למהותנו ולתפקידנו האוניברסאלי ומבקשים להיות לא מה שאנחנו. בלבול כזה יכולים להביא גם לאובדן פיזי ולאיבוד היהדות אצל הדור הבא. מצד שני, אנו יכולים לחיות חיים של דבקות במסורת ונאמנות לתורה, כשכל העולם הפנימי שלנו הוא על טהרת היהדות, כמו שהיה אצל הקהילות היהודיות במזרח אירופה, אבל זה לא יכול להחזיק מעמד בלי בטחון פיזי וכלכלי. בין לילה יכול לקום רשע כמו היטלר או סטאלין ולהשמיד מיליוני יהודים. לכן אנו חייבים שמדינת ישראל תתקיים, שתהיה חזקה ושתהיה נאמנה ליהדות. הטהרה החיצונית והטהרה הפנימית חייבות ללכת ביחד.

כשאנו נכנסים לחג הפסח אנו מחפשים את החמץ שבבית ודואגים לסלק אותו מכל הסביבה שלנו כדי שלא יקלקל את שמחת החג, כי העיקר עכשיו הוא הנקיין והטהרה החיצונית ואנו שמים לב במיוחד לכל הכוחות החיצוניים המאיימים על היצירה היהודית ועל הקיום היהודי, אולם יחד עם זה אנו מתבוננים גם בתוכנו ובדקים אם יש בנו תכונות זרות או נטיות שליליות העלולות להפריע לנו להיות

פוריים ויצירתיים. ביום הכיפורים אנו אמנם עסוקים בעצמנו ועל כך אנו שמים את הדגש, אולם אנו גם יודעים שאנו לא יכולים להסתגר כל אחד בעצמו. אנו באים לבית הכנסת ובכך מראים שאכפת לנו מכל הקהילה ולא רק מעצמנו. אמנם כל אחד מתפלל ועושה תשובה בפני עצמו, אולם אנו עושים זאת יחדיו, כקהילה כי אנו יודעים שכל אחד מאתנו אינו חי רק לעצמו אלא אנו חשובים זה לזה וזקוקים זה לזה.

אנחנו חייבים לפתח אצלנו בד בבד הן את החיים החיצוניים שלנו, לדאוג שנחיה בחברה הוגנת וצודקת, כזאת שדואגת לחבריה ומספקת להם הגנה ובטחון ויחד עם זה לזכור את הצורך בחינוך יהודי ושמירה על המצוות המעשיות ועל אורח החיים היהודי המיוחד. אנו זקוקים גם ליום כיפור וגם לחג הפסח.

דשים

היעד-קדושה

**"וידבר ה' אל משה
לאמור: דבר אל כל
עדת בני ישראל
ואמרת אליהם
קדושים תהיו
כי קדוש אני ה'
אלוקיכם:"**
(ויקרא יט, א-ב)

בפרשת "קדושים" אנו לומדים מה זה אומר להיות אדם קדוש. משה רבנו מפנה את דבריו לא רק אל גדולי העם, החכמים והצדיקים. הוא פונה "אל כל עדת בני ישראל" ואומר להם: "קדושים תהיו!". כל אדם מישראל יכול וצריך להיות קדוש. איך זה? "כי קדוש אני". הקדושה שלנו לא מתחילה מאתנו, מלימוד התורה שלנו או מהמעשים הטובים שלנו. כל אלה הם, כמובן, חשובים מאד, אולם הם אינם יוצרים את הקדושה. הם מגלים אותה. הקדושה טבועה בנו מעצם הקשר המיוחד שלנו עם ה'. הקדושה הזו יכולה להיות חבויה מאד, במקרה שהאדם בוחר לא לגלות אותה ולחיות חיים לא קדושים, אולם היא בכל זאת שם אצל כל יהודי וכל יהודי יכול להחליט שהוא רוצה מעתה ואילך לגלות את הקדושה הטבעית שלו ולחיות על פיה. לכן יכול משה רבנו לומר לכל יהודי באשר הוא – "תהיה מה שאתה. תהיה קדוש".

קדושה מחייבת מעורבות ואכפתיות עם מה שקורה בחברה מסביבנו. לה' אכפת מכל אחד ואחד מאתנו ולנו צריך להיות אכפת זה מזה. בתלמוד מופיעה מחלוקת בין בית הלל ובית שמאי בנוגע לסדר הבריאה. בית שמאי אומרים שהשמיים נבראו לפני הארץ ובית הלל אומרים

שהארץ נבראה לפני השמיים. דעתם של בית הלל - שעל פי רוב הלכה כמותם - קשה להבנה, משום שבתורה כתוב בפירוש "בראשית ברא אלוקים את השמיים ואת הארץ", קודם שמיים ואח"כ ארץ. איך יכולים בית הלל לטעון אחרת?

למעשה ישנם שני סוגים שונים של בריאה: בריאה ויצירה. בריאה היא יש מאין, יצירה היא יש מיש. בריאה הינה פעולה היכולה להעשות רק ע"י ה'. הפסוק הראשון בתורה מדבר על בריאה. לפני בריאת העולם לא היה כלום מלבד ה', וה' כביכול צמצם את נוכחותו וברא עולם "אקס-ניהילום", יש מאין. יצירה היא מלאכתו של האומן, בעל המלאכה, היוצר, המשתמש בחומרי גלם קיימים כדי ליצור מהם משהו חדש. כשהיוצר מסיים את מלאכתו, הוא מוציא את המוצר המוגמר לשוק ומציע אותו לכל המרבה במחיר. היוצר והיצירה נפרדים ובדרך-כלל אין היוצר יודע אפילו היכן יצירתו נמצאת. הבורא והבריאה נמצאים בקשר בל-ינתק. הבריאה אינה יכולה להתקיים אפילו רגע אחד בלי הקשר עם הבורא. ע"פ חז"ל, כשה' ברא את העולם הוא שם בבריאה ניצוצות של חיים אלוקיים, שהם המעניקים לבריאה את קיומה. ניצוצות החיים האלה הם הקדושה הנמצאת בעולם, מעין "חלקיקים" רוחניים אלוקיים השרויים בעולם החומר ונותנים לו חיים. לעולם החומר לבדו אין יכולת קיום עצמאית וניצוצות הקדושה הנמצאות בחומר הם המעניקות לו חיים. קדושת הבורא טמונה ומסתתרת בבריאה. כשאנחנו עושים מצוות ומעשים טובים, אנו חושפים את ניצוצות הקדושה הללו ודרכם אנו נקשרים לה'.

להיות קדוש משמעו להיות קשור לה'. הדרך להיקשר עם ה' היא ע"י מעשים טובים, מעשים של קדושה. אנו יכולים ללמוד מהמילה "קדוש" בעצמה איך להגיע לקדושה. האות "ק" מייצגת את הקהילה. אנו חייבים להיות מעורבים בקהילה ולהתקשר עם אנשים אחרים. אינך יכול להיות חיים קדושים כשאתה לבד. זהו אולי פרדוקס, אולם היהדות מאמינה שככל שאתה עסוק יותר בעצמך ונכנס עוד ועוד לתוך עצמך, אתה נעשה יותר ויותר מנוכר לעצמך. לעומת זאת, ככל שאתה מניח לעצמך לתת מעצמך לאחרים, אתה מתקשר יותר לעצמך. החיבור לעצמך עובר דרך ההתחברות עם אנשים אחרים. האות "ד" היא דף, לימוד. כל אחד מאתנו חייב לפתח את הכשרונות המיוחדים שלו כדי שהוא אכן יוכל להיות גורם מועיל ומשמעותי בחברה. התורה עושה את זה. דרך לימוד דפי התורה מגלה הלומד את

מרקם האישיות הייחודי שלו. האות "ו" מסמלת את החיבור בין הדורות. אנו חייבים להיות נאמנים למורשת העבר שלנו ולהתחבר גם לעתיד ע"י הקמת משפחה. האות "ע" מייצגת את המילה שעה. כל אחד מאתנו יכול וצריך למצוא שעה, זמן כלשהו לתת מעצמו, מהכשרונות ומהיכולות הייחודים שלו, בשביל אנשים אחרים. אם אנחנו מוכנים לעשות את הדברים האלו, אנו יכולים להיות אנשים קדושים. אם נעשה כן, נשחרר את ניצוצות הקדושה הצפונים בכל דבר בעולם ונוכל להתקשר בקשר איתן הן עם ה' והו עם בני אדם.

כולנו אומנים. אנו יוצרים ומעצבים לא רק את עצמנו אלא גם את ילדינו ואת האנשים שסביבנו. גורשנו מגן עדן, אבל הבטיחו לנו שאנו יכולים להפוך את העולם הזה לגן עדן, אם רק נרצה. ההבדל בין העולם הזה לגן עדן הוא שגן עדן היה מלא קדושה גלויה ובעולם שלנו הקדושה היא מפוזרת ונסתרת. העולם הזה יהיה גן עדן כאשר אנו נגלה, ע"י המעשים הטובים שלנו, את כל ניצוצות הקודש המסתתרים בו. ה' שם אותנו בעולם הזה כי אנחנו יכולים להפוך את העולם הזה לעולם הבא. אנחנו יכולים לעשות מהארץ שמיים. איננו יכולים לברוא ארץ ושמיים יש מאין, אולם אנחנו כן יכולים לגלות את השמיים שיש בחיים הארציים. זה לא קל, זה דורש מאמץ, אבל בשביל זה אנחנו כאן. את הפסוק בספר "תהלים", "השמיים שמיים לה' והארץ נתן לבני אדם" יש המסבירים בדרך דרש כך: השמיים הם של ה', איננו יכולים לנגוע בהם, אבל הארץ ניתנה לבני האדם כדי שהם יהפכו את הארץ לשמיים. מה שבית הלל אומרים הוא דבר גדול. הם אומרים לנו שאנו קיבלנו לאחריותנו את הארץ, את העולם הזה עם כל הסיבוכים, הצרות והבעיות שלו ואנו יכולים ונדרשים לעשות מהארץ הזאת שמיים, גן עדן של עולם מושלם.

כדי להיות קדוש, אתה חייב להיות איש משפחה נאמן. למרבה הצער, התרבות המערבית אינה מעודדת חיי משפחה. התרבות הזו מעודדת אינדיבידואליזם, התרכזות בחיים הפרטיים וברצונות הפרטיים והפניית כל המשאבים האישיים רק לתועלת האישית הפרטית. בעולם המושגים הזה, משפחה וילדים הם גורם מעכב ומגביל, מפריע ומיותר. זוהי הסיבה שאנשים אינם ממהרים להתחתן, אך ממהרים מדי להתגרש, אינם ממהרים להוליד ילדים, אך לפעמים ממהרים לזנוח אותם.